

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zajišťovací směnka v insolvenčním řízení

Je-li na straně směnečného dlužníka, případně na straně dlužníka závazku směnkou zajištěného, zjištěn úpadek, lhotejno ve které z forem předpokládaných zákonem č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „InsZ“ nebo „insolvenční zákon“), vyvstává v souvislosti se směnkami obecně, o to více pak v souvislosti se směnkami zajišťovacími, poněkud specifická problematika, již je nutno řešit.

Advokátní kancelář - Insolvenční správci

Přihlašování směnek do insolvenčního řízení obecně

V souladu s ust. § 109 odst. 1, písm. a) InsZ je se zahájením insolvenčního řízení spojen účinek spočívající v tom, že pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty nemohou být uplatněny žalobou, lze-li je uplatnit přihláškou. Uvedené platí pochopitelně bez dalšího i pro pohledávky směnečné, a to včetně těch, které byly již uplatněny u soudu a ohledně nichž svědčí věřiteli exekuční titul. Nedodržení lhůty k podání přihlášky pohledávky má přitom pro věřitele poměrně zásadní následky, když v souladu s ust. § 173 odst. 1 InsZ platí, že k přihláškám, které byly podány po lhůtě stanovené insolvenčním soudem v rozhodnutí o úpadu se v insolvenčním řízení nepřihlíží a neuspokojují se žádným ze způsobů řešení úpadku.

Procesní úprava řešení úpadku vyžaduje, aby přihlašující věřitel ke své přihlášce pohledávky připojil přílohy (listiny), kterých se přihláška dovolává a které pravost, výši a případně i pořadí přihlašované pohledávky osvědčují (srov. ust. § 177 InsZ). Ve vztahu k přílohám přihlášek pohledávek se již praxe ustálila na tom, že postačí, jsou-li listiny, jichž se přihláška pohledávky dovolává, přiloženy toliko v prostých kopiích. Z povahy směnečného závazku se však uvedené jeví jako poněkud problematické. Směnka je dokonalým cenným papírem, do něhož je právo inkorporováno a s osudem listiny tak neoddělitelně spjato, přičemž již pouhá existence formálně bezvadné listiny zakládá samostatný, nesporný a abstraktní směnečný závazek. Je tedy otázkou, zda se lze i v případě směnečných pohledávek spokojit s předložením pouhé kopie směnky.

První přístup, který osobně považuji za přístup správný, jelikož odpovídá povaze směnečných závazků, jakož i platné procesně-právní úpravě, vyžaduje předložení nikoliv pouhé kopie, nýbrž originálu směnečné listiny. Tato povinnost sice není nikde v insolvenčním zákoně explicitně vyjádřena, nicméně lze ji z jeho právní úpravy dovodit výkladem. Pokud ust. § 173 odst. 4 insolvenčního zákona stanoví, že podání přihlášky má tytéž účinky jako podání žaloby, pak je nutno skrze obecnou subsidiaritu zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „o.s.ř.“ nebo „občanský soudní řád“), vyjádřenou v ust. § 7 InsZ, dovodit nezbytnost aplikace ust. § 175 o.s.ř., které stanoví v souvislosti s podáním návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu povinnost žalobce předložit spolu s návrhem směnku v prvopisu.[1] Správnosti

požadavku na předkládání prvopisu směnky svědčí i rozhodovací praxe Nejvyššího soudu České republiky, byť ji lze na insolvenční řízení uplatnit toliko analogicky.[2]

Výše naznačený přístup, který v případě absence předložení originálu směnky, vedl k popření pravosti přihlášené směnečné pohledávky insolvenčním správcem, byl poněkud korigován rozhodnutím Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 3. 2011, sp. zn. 2 VSPH 1135/2010-P1-9, v jehož odůvodnění je konstatováno, že přihlašující věřitelé jsou zbaveni povinnosti předložit spolu s přihláškou pohledávky v insolvenčním řízení i originál směnečné listiny. Z poněkud specifických skutkových okolností daného incidenčního sporu je však nutno dovodit, že uvedené lze aplikovat výlučně v situaci, kdy důvodem nepředložení originálu směnky je skutečnost jeho uložení u soudu v souvislosti s nalézacím řízením vedeným proti dlužníkovi, v němž se přihlašující věřitel svého směnečného nároku dříve domáhal. Bylo dovozeno, že za těchto okolností postačí přiložení kopie směnky spolu s označením místa (v rámci přihlášky pohledávky), kde se originál směnečné listiny ke dni podání přihlášky nachází, čímž je insolvenčnímu správci dostatečně umožněno k přihlášce pohledávky přiloženou kopii směnky s jejím originálem ztotožnit.

Problematika přihlašování pohledávky ze zajišťovací směnky

Zcela na úvod je nutno zmínit, že navzdory tomu, že zajišťovací směnka spadá nepochybně do kategorie zajišťovacích nástrojů v širším slova smyslu, z pohledu práva insolvenčního ji mezi zajištění řadit nelze. Insolvenční zákon ve svém ust. § 2 písm. g) vymezuje, kdy je věřitel považován za věřitele zajištěného, přičemž zajištění směnečné v tomto taxativním výčtu absentuje. Proto se pro pohledávku ze zajišťovací směnky, event. jí zajištěnou pohledávku kausální, neuplatní odchylky stanovené insolvenčním zákonem pro přihlašování, přezkum a uspokojování pohledávek zajištěných.

Přihláška pohledávky z titulu směnečného zajištění se může v rámci insolvenčního řízení vyskytnout v zásadě ve třech variantách. První z nich je situace, kdy se v úpadku nachází směnečný dlužník poskytující zajištění, přičemž dlužník závazku kausálního je osobou od směnečného dlužníka odlišnou a se splněním zajišťovaného závazku se dosud v prodlení nenachází. Z povahy smlouvy o zajištění směnkou, která tvoří pojítka mezi pohledávkou směnečnou a pohledávkou kausální, vyplývá, že v tomto případě dosud nenastal okamžik pro řádné uplatnění zajišťovací směnky, přesto však, chce-li si věřitel ponechat alespoň teoretickou možnost na uspokojení se ze zajišťovací směnky, musí v poměrně krátké lhůtě stanovené rozhodnutím o úpadku svou směnečnou pohledávku uplatnit přihláškou. Specifika insolvenčního řízení přitom umožňují, aby byly přihlášeny pohledávky nesplatné, jakož i pohledávky vázané na splnění podmínky (srov. ust. § 173 odst. 3 InsZ). Právě této posledně uvedené možnosti by měl přihlašující věřitel, chce-li předejít popření pohledávky ze strany insolvenčního správce, využít, tedy přihlásit směnečnou pohledávku jako podmíněnou (uspokojení se ze směnky plnící zajišťovací funkci je v tomto případě vázáno na splnění odkládací podmínky spočívající v tom, že nastane prodlení na straně vztahu kausálního).

Druhou v úvahu přicházející situací je varianta, kdy je úpadek zjištěn na straně dlužníka kausálního závazku, jehož řádné splnění je zajištěno směnkou, z níž je zavázána osoba od kausálního dlužníka odlišná, přičemž tato se v úpadku nenachází. Věřitel si za této situace zpravidla přihlašuje za dlužníkem pohledávku kausální. S ohledem na dikci ustanovení § 183 InsZ však podání přihlášky pohledávky nemá vliv na právo věřitele domáhat se upokojení ze zajištění[3] poskytnutých třetími osobami (tj. takových, která nespádají do majetkové podstaty dlužníka) a věřitel se tedy bude moci i nadále obrátit s požadavkem plnění na dlužníka směnečného, případně svůj nárok na plnění ze zajišťovacího instrumentu proti němu i pořadem práva vymoci. V rozsahu uspokojení ze zajištění by měl přihlášený věřitel vzít svou přihlášku pohledávky bez zbytečného odkladu zpět, neučiní-li tak, bude jeho účast v insolvenčním řízení ukončena rozhodnutím insolvenčního soudu. Poněkud specifická problematika v souvislosti s uvedeným vzniká následně na straně směnečných dlužníků poskytujících zajištění. Dle ust. § 2991 odst. 2 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, platí, že se

bezdůvodně obohatí ten, za něhož bylo plněno, co měl po právu plnit sám, tedy při plnění na směnku vzniká směnečnému dlužníkovi regres vůči dlužníkovi závazku kausálního. Chce-li si však směnečný dlužník zachovat možnost vést tento regres i vůči insolventnímu dlužníkovi závazku kausálního, je nezbytně nutné, aby jím byla pohledávka z titulu zmíněného regresního nároku řádně a včas uplatněna přihláškou, byť jako pohledávka podmíněná.[4] Neučiní-li tak, uzavře si možnost cokoliv na svou pohledávku za insolventním dlužníkem v rámci insolvenčního řízení získat. Jedinou výjimkou z posledně uvedeného pravidla je situace předvídaná v ust. § 183 odst. 3, věta druhá insolvenčního zákona, kdy není nutné přihlášku pohledávky z titulu regresního nároku podávat, přihlásil-li se do insolvenčního řízení se svou kausální pohledávkou za dlužníkem přímo věřitel. Pokud se tak skutečně stalo a směnečný dlužník následně přihlášeného věřitele v rozsahu poskytnutého zajištění uspokojí, může se bez dalšího domáhat uspokojení v rozsahu věřiteli poskytnutého plnění i v rámci insolvenčního řízení, a to bez zřetele k tomu, zda jím byla regresní pohledávka dříve přihlášena či nikoliv.[5]

Poslední a nutno podotknout, že z hlediska samostatnosti závazku ze zajišťovací směnky i nejspeciřtější variantou je ta, kdy je insolventní dlužník závazku kausálního současně i dlužníkem směnečným. Závazek kausální a závazek směnečný jsou zásadně závazky samostatnými, jen volně propojenými skrze smlouvu o zajištění směnkou, která do jejich vzájemné relace vnáší prvky nepravé akcesority a subsidiarity. Nic tedy nemůže bránit paralelnímu přihlášení obou těchto pohledávek v rámci insolvenčního řízení.[6] Přes tento zcela jednoznačný závěr ovšem nelze přehlížet okolnost, že dlužník, jehož úpadek byl rozhodnutím soudu pravomocně zjištěn, dluží jen částku ze směnkou zajištěné kausální pohledávky a že zajišťovací směnka byla od počátku zamýšlena toliko k uspokojení náhradnímu. Rovněž v rámci insolvenčního řízení by měl tedy přihlašující věřitel obdržet jedno plnění a nezískat tak prostřednictvím zajišťovací směnky neoprávněnou hmotněprávní výhodu. Z hlediska praktického, zejména pak při zohlednění specifik insolvenčního řízení, kdy výsledky přezkumného jednání, event. zvláštního přezkumného jednání, které se ohledně přihlášených pohledávek věřitelů u insolvenčního soudu koná, jsou základem pro míru účasti a následný rozsah uspokojování přihlášených věřitelů, může velmi snadno dojít k tomu, že jedna z přihlášených pohledávek bude ze strany insolvenčního správce čistě z důvodů právní obezřetnosti popřena. V zájmu předejití tohoto scénáře lze doporučit, aby věřitel již v rámci přihlášky pohledávky zcela jednoznačně vymezil, že navzdory skutečnosti, že jsou jím z formálního hlediska přihlašovány pohledávky dvě (tj. pohledávka kausální a pohledávka ze zajišťovací směnky), jde z hlediska materiálního (tj. co se týče uspokojení) o pohledávku jedinou, kdy v rozsahu uspokojení jedné nebude se již věřiteli dostávat uspokojení na druhou z nich. Jako vadný též nelze hodnotit postup, kdy je pohledávka ze zajišťovací směnky přihlášena jako pohledávka podmíněná, event. kdy bude ryze z praktických důvodů přihlášena toliko pohledávka směnečná, u níž je osvědčení pravosti a výše zpravidla nepoměrně snazší, nežli v případě pohledávky kausální.

Lze uzavřít, že přihlášení směnečné pohledávky do insolvenčního řízení v žádném ohledu nebrání uplatnění směnky vůči jiným z ní zavázaným osobám, zejména pak směnečným rukojmím. Pro jejich postavení v rámci insolvenčního řízení, pro případ, že by na směnku skutečně plnili, platí zcela obdobně to, co bylo uvedeno výše ohledně vstupu do insolvenčního řízení při uplatňování regresních nároků.

Závěr

Jak je ze shora uvedeného patrné, projevuje se hmotněprávní směnečná přísnost ve výrazné míře i v rovně insolvenčním procesu. Byť je závazek ze zajišťovací směnky nadále závazkem samostatným, nesporným a abstraktním, k jehož osvědčení postačí toliko předložení směnečné listiny samotné, není radno přihlašování směnečných pohledávek do insolvenčního řízení podceňovat. Kvalifikovaným postupem přihlašujícího věřitele a respektováním zajišťovacího charakteru směnky tak lze efektivně předejít popření přihlášené směnečné pohledávky insolvenčním správcem a následnému vzniku

incidenčního sporu o určení její pravosti.

Mgr. Michal Brychta,
advokátní koncipient

[ŽIŽLAVSKÝ, advokátní kancelář s.r.o.](#)

Široká 36/5
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 947 055
e-mail: ak@zizlavsky.cz

[1] Navzdory skutečnosti, že se úprava ust. § 175 o.s.ř. vztahuje k problematice zkráceného řízení směnečného, je zcela nepochybné, že povinnost předložit směnku v prvopise existuje i v situacích, kdy vydání směnečného platebního rozkazu navrhováno není. Důvodem existence této úpravy je právě specifická povaha směnečných závazků, které jsou natolik snadno převoditelné, že prakticky jedinou efektivní obranou proti jejich převedení je faktické vynětí směnečné listiny z oběhu.

[2] Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2010, sp. zn. 29 Cdo 252/2009, jež k dané problematice ve svém odůvodnění výslovně uvádí: „ani směnečný platební rozkaz, který nabyl právní moci a je vykonatelný, nemění nic na skutečnosti, že se jedná o soudní rozhodnutí deklaratorní povahy, nikoliv povahy konstitutivní a oprávněný je povinen i v exekuci prokázat k eventuální obraně povinného po nařízení exekuce, že je i nadále majitelem směnky (i v exekučním řízení platí všechna ustanovení směnečného zákona, např. čl. I § 39 odst. 1). Pokud směnku její majitel zničil, jeho směnečný nárok zcela zanikl, a to i tehdy, byl-li mu pravomocně přiznán soudem.“

[3] Platí-li uvedené pro zajišťovací závazky v užším slova smyslu, pak uvedené platí bez dalšího i pro vztahy s uspořádáním volnějším, tedy i pro zajišťovací instrument v podobě směnky.

[4] Srov. ust. § 183 odst. 3, věta první InsZ: „osoby, od kterých může věřitel požadovat plnění podle odstavců 1 a 2 (tj. osoby poskytující zajištění nespádající do majetkové podstaty dlužníka), mohou pohledávku, který by jim proti dlužníku vznikla uspokojením věřitele, přihlásit jako pohledávku podmíněnou.“

[5] Pro vstup směnečného dlužníka do insolvenčního řízení se přiměřeně použije ust. § 18 InsZ obsahující úpravu vstupu do řízení pro případ změny v osobě přihlášeného věřitele v důsledku postoupení pohledávky.

[6] Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000, publikovaný v Soudní judikatura č. 10/2002, s. 813, který výslovně stanoví, že „věřitel směnkou zajištěné pohledávky je oprávněn uplatnit zajištěnou pohledávku ze zajišťovací směny v jakémkoliv pořadí, případně i souběžně.“ Byť s sebou nese insolvenční řízení jistá specifika, lze závěry uvedeného judikátu bezpochyby vztáhnout i na něj.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Srážka za prodej v insolvenci při ocenění majetkové podstaty](#)
- [Smlouvy o vzájemném plnění v insolvenci - judikaturní závěry](#)
- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)
- [Úmyslně zkracující právní jednání mezi dlužníkem a osobou blízkou](#)
- [Nejvyšší soud ČR: Úhrada úroků ze zápůjčky jako zvýhodňující jednání? Klíčový výklad k § 241 odst. 5 písm. b\) insolvenčního zákona](#)
- [K postavení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení](#)
- [K \(ne\)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy](#)
- [Promlčení pracovněprávních pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou](#)
- [Preventivní restrukturalizace](#)
- [Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup exekutora: Je stát skutečně „posledním dlužníkem“?](#)
- [Odstoupení od smlouvy v insolvenčním řízení](#)